

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Тема: Планування основних виробничих фондів на підприємстві

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма 6.051.00.06 «Економіка і бізнес»

Завідувач кафедри: _____ / Мельник Л.Г. /

Керівник роботи: _____ / Кубатко О.В. /

*Виконавець: _____ / Осьмакова Я.В. /
П.І.Б.*

*Група: _____ Ез-61С
шифр*

Суми 2020

ЗМІСТ

<u>ВСТУП.....</u>	<u>3</u>
<u>1 НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ.....</u>	<u>5</u>
1.1 <u>Поняття основних фондів, їх класифікація та структура.....</u>	<u>5</u>
1.2 <u>Дослідження закономірностей зносу основних виробничих фондів.....</u>	<u>13</u>
<u>2. ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ ПВКП «БУДТЕХЗБУТ».....</u>	<u>18</u>
2.1 <u>Загальна характеристика і огляд діяльності «БУДТЕХЗБУТ».....</u>	<u>18</u>
2.2 <u>Аналіз показників використання основних засобів ПВКП «Будтехзбут».....</u>	<u>21</u>
<u>3 РОЗРОБКА І ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА</u>	<u>32</u>
3.1 <u>Сучасна амортизаційна політика.....</u>	<u>32</u>
3.2 <u>Розрахунок амортизаційних відрахувань ПВКП «Будтехзбут».....</u>	<u>38</u>
3.3 <u>Рекомендації щодо покращення стану основних засобів на підприємстві.....</u>	<u>41</u>
<u>ВИСНОВКИ.....</u>	<u>46</u>
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....</u>	<u>49</u>

ВСТУП

Актуальність дослідження. Процеси, що відбуваються у сучасному світі потребують аналізу та вивчення з позиції підвищення ефективності. Основні виробничі фонди, які застосовуються у процесі виробництва виступають у якості матеріально-технічної бази підприємства. Тому облік, контроль та раціональне використання ОФ в процесі виробництва потребує уваги не тільки керівників підприємства а всіх структурних підрозділів. Найбільшої уваги заслуговує їх ефективне використання та оновлення. У цьому контексті підприємства не завжди знаходять достатньо коштів на модернізацію або ремонт ОФ, що в результаті змушує підприємства працювати на застарілому обладнанні, зменшуючи при цьому конкурентоздатність виготовленої продукції. Тому дана тема потребує всебічного аналізу та оцінки, а також пошуку можливих шляхів щодо ефективного використання ОФ та здійснення своєчасних заходів для відтворення та модернізації ОФ.

Метою дослідження є аналіз основних виробничих фондів підприємства, їх класифікація, особливості.

Методи дослідження. В процесі дослідження використані методи оцінки, економічного аналізу, абстракції, а також структурно-логічний метод.

Об'єктом дослідження є процеси, які відбуваються на підприємстві задля підвищення ефективності використання ОФ.

Фактологічна основа роботи: підручники, посібники, періодичні видання, статистична інформація з офіційного сайту Державного комітету статистики,

Структура роботи. У першому розділі досліджені поняття та сутність основних виробничих фондів, наведені класифікації основних фондів, проаналізовані передумови виникнення зносу ОФ, а також визначені види та фактори, впливають на виникнення зносу ОФ. У другому розділі розглянута діяльність підприємства ПВПК «Будтехзбут», проаналізовані показники використання ОФ підприємства, що аналізується. У третьому розділі наведено аналіз сучасної амортизаційної політики, визначені амортизаційні

відрахування ПВПК «Будтехзбут» та наведені рекомендації поліпшення використання ОФ.

Ключові слова: основні фонди, підприємство, економіка, інвестиції, ефективність, знос, амортизація

1 НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ

1.1 Поняття основних фондів, їх класифікація та структура

Виробництво є фундаментальною основою розвитку економіки, оскільки в його процесі виготовляються матеріальні блага і послуги, які забезпечують задоволення людських потреб. Сам процес виробництва обумовлено об'єднання факторів виробництва, одним з яких є капітал. [13]. Капітал розглядається в двох аспектах: матеріалізований і фінансовий. В якості матеріалізованого капіталу виділяють засоби праці та предмети праці. У науково-економічних публікаціях, засоби праці ототожнюють з основними засобами, основними фондами і засобами виробництва [8].

Одним з перших, хто дав наукове обґрунтування, і визначення ОФ є економіст А. Сміт. На його думку, фонди являють собою будь-яке накопичення продуктів землі і праці. Фонд буде вважатися капіталом лише в тому випадку, якщо буде приносити власнику дохід або прибуток.

У колі вчених-економістів найчастіше зустрічається й інше визначення основних фондів, яке визначає ОФ, як матеріальні цінності, що використовуються у виробничій діяльності підприємства понад один календарний рік з початку введення їх в експлуатацію. Точка зору вчених зводиться до того, що ОФ – це обмежений економічний ресурс [9].

ОФ, що використовуються в процесі виробництва, діляться на певні групи в залежності від того, яку роль вони відіграють у виробничому процесі. Частина ОФ використовується для безпосереднього впливу суб'єктами господарювання на процес виробництва, тобто виступають такими засобами праці, які впливають на оборотні кошти, перетворюючи їх в готову продукцію. Вони формують «активну частину» ОФ. До них можна віднести робочі машини, обладнання, транспортні засоби, вимірювальні і регулюючі прилади, обчислювальна техніка та лабораторне обладнання. Існують і інші

види основних засобів, які не використовуються у виробництві, але є необхідною умовою для здійснення всієї діяльності підприємства. Дані ОФ формують «пасивну частину». До таких відносять, наприклад, будівлі, споруди.

Крім того, з огляду на типову класифікацію ОФ, можна класифікувати їх за сукупністю загальних технічних характеристик, за функціональним призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів, формам власності та видами економічної діяльності та ін..[10].

Залежно від функціонального призначення ОФ поділяють на виробничі і невиробничі. До складу виробничих ОФ відносяться фонди, які беруть участь у виробничому процесі або ті, що сприяють його використанню в сфері матеріального виробництва.

На відміну від виробничих, невиробничі ОФ не беруть участі в процесі матеріального виробництва і призначені, в основному, для обслуговування ЖКГ, забезпечення культурно-побутових потреб населення в невиробничій сфері.

У зв'язку з цим, що почали виділяти виробничі і невиробничі ОФ, то в центрі уваги з'явився процес виробництва, як основна діяльність підприємства і як наслідок виникла потреба обліку витрат і формування собівартості продукції. Таким чином, існуючий поділ ОФ на активні і пасивні трансформувалося в поділ на виробничі і невиробничі.

Також з огляду на, що ОФ – це матеріалізований капітал, тобто кошти, вкладені у необоротні активи. Це свідчить про те, що засоби праці, не тільки використовуються, як активна частина, але і є об'єктом капітальних вкладень, що приносить доходи або вигоди, за рахунок їх використання [8]. Особливості, які ОФ набувають в процесі їх функціонування представлені на рис. 1.1

1 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
 процесі їх функціонування представлені на рис

Рис. 1.1 – Характерні особливості ОФ [9]

Згідно з наведеним рисунком 1.1. слід відзначити особливості, що пов'язані з виникненням зносу ОФ. Знос проявляється в поступовій втраті можливостей подальшого використання в зв'язку з старінням, або закінченням резерву (потужності) або з втратою доцільності експлуатації в зв'язку з виникненням ОФ, що мають більш якісні характеристики. Можливість поступового відшкодування вартості ОФ шляхом механізму поступової амортизації з використанням амортизаційних відрахувань на поточні витрати підприємства, і відповідно вартість готової продукції.

ОФ повинні забезпечувати відповідні умови для здійснення господарської діяльності виробничого підприємства, забезпечення необхідного обсягу виробничих запасів, проведення транспортних, пакувальних та інших операцій, пов'язаних з випуском і реалізацією

продукції, виконанням виробничих функцій, підвищенням продуктивності праці персоналу та ефективного господарювання всього підприємства. Вирішенню цих завдань сприяє цілеспрямована робота по формуванню обсягу і складу ОФ, створення умов щодо їх експлуатації, підтримки в робочому стані і вибору політики амортизації. [24]

За призначенням і важливістю у виробництві, ОФ неоднорідні і різняться між собою натурально-речовим складом, термінами служби. Все це обумовлює необхідність їх класифікації.

Класифікують ОФ по ряду ознак, а саме видам, функціональною ознакою, галузевою належністю, віковим складом.

У бухгалтерському обліку використовується видова класифікація ОФ:

- земельні ділянки;
- капітальні витрати на поліпшення земель;
- будівлі, споруди та передавальні пристрої;
- машини та устаткування;
- транспортні засоби;
- інструменти, прилади, інвентар (меблі);
- робоча і продуктивна худоба;
- багаторічні насадження;
- інші основні фонди;
- бібліотечні фонди;
- малоцінних необоротних матеріальних активів;
- тимчасові (нетитульні) споруди;
- природні ресурси;
- інвентарна тара;
- предмети прокату;
- довгострокові біологічні активи [14]

Щодо використання ОФ класифікація представлена на рис.1.2

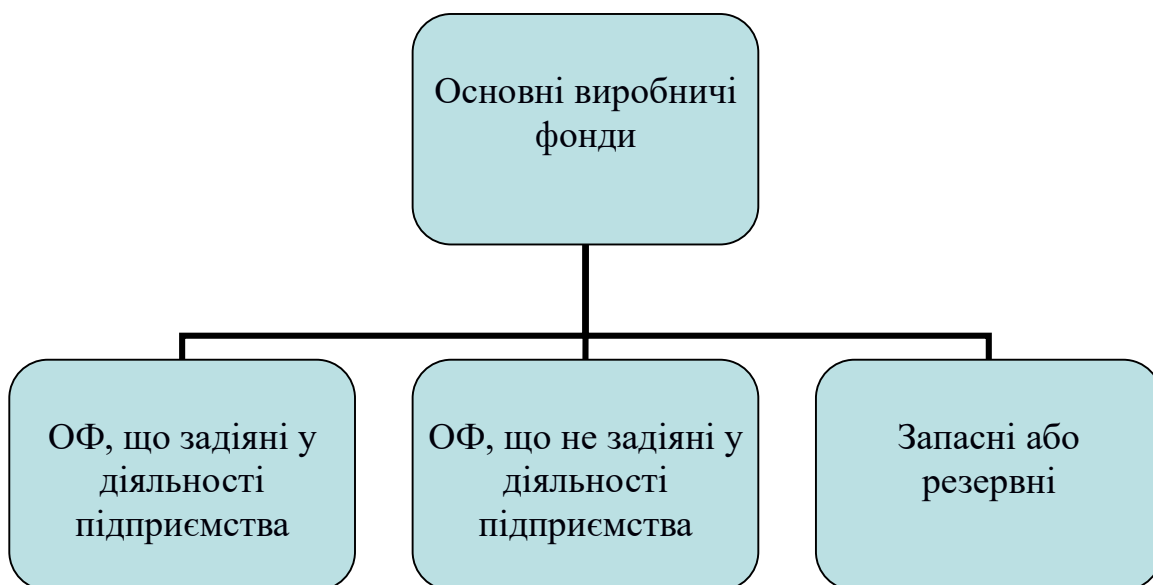

Рис. 1.2 – Класифікація ОФ за ступенем використання в діяльності підприємства [8]

Ті ОФ, які незадіяні у діяльності підприємства тимчасово не використовуються у зв'язку з консервацією окремих об'єктів або переміщень. До запасних ОФ відносять різне обладнання, що знаходиться у резерві або може бути використано у якості заміни об'єктів ОФ, які вибули або ремонтуються [8].

За функціями, які ОФ виконують в процесі виробничої діяльності, представлено в табл.1.1

Табл.1.1 - Класифікація ОФ за функціями [15]

Основні виробничі фонди		
ОФ, які приймають участь у виробництві продукції	ОФ, які допомагають у виготовленні продукції (безпосередньо у дотриманні усіх необхідних вимог щодо випуску якісної продукції)	ОФ, які сприяють процесу виробництва (створюють умови)
До них відносять: - Робочі машини; - Обладнання; - Господарський інвентар; - Виробничий інвентар.	До них відносять: - Регулюючі прилади; - Обчислювальна техніка; - Лабораторне обладнання.	До них відносять: - Будівлі; - Споруди; - Транспортні засоби.

Сутність, характеристика і класифікаційні ознаки ОФ підприємства в процесі їх використання на підприємстві, дозволяє визначити ряд завдань (рис. 1.3)

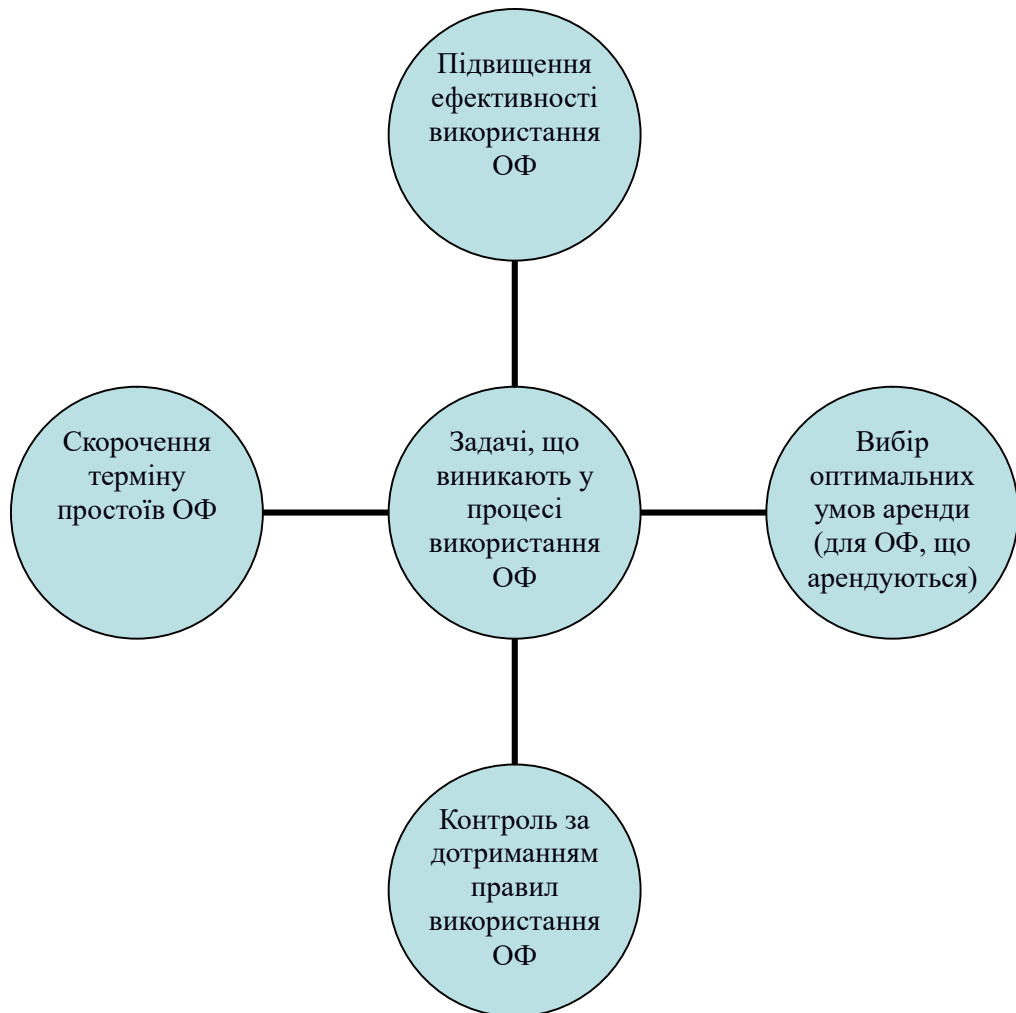

Рис. 1.3 – Задачі, що виникають у процесі використання ОФ на підприємстві [10]

Якщо підприємство має зайві ОФ, які тимчасово не використовуються, то основним завданням є пошук можливостей їх альтернативного використання шляхом перепрофілювання, або здачі в оренду або продажу [10]

Структура ОФ змінюється, як у динаміці, так і в залежності від спеціалізації підприємства. Тому раціональну структуру ОФ необхідно

встановлювати для підприємства відповідно до його виробничого напрямку, досягнутому рівню інтенсивності розвитку галузі [8].

Виробнича структура (ВС) ОФ – це співвідношення різних груп основних фондів у їх загальній вартості. Часто ВС розглядають, як співвідношення активної і пасивної частини ОФ.

Виділяють основні фактори, які впливають на ВС ОФ:

- виробничі та матеріально-технічні особливості галузі;
- форми організації виробництва;
- форми відтворення ОФ;
- техніко-технологічна база;
- особливості розміщення підприємства. [11]

Важливим напрямком в процесі використання ОФ є поліпшення структури ОФ шляхом:

- оновлення та удосконалення обладнання, автоматизації виробництва;
- розробки проектів будівництва та якісне виконання планів будівництва підприємств;
- ліквідації невикористаного або рідко використовуються обладнання і установок обладнання.

Важливо також, відзначити що питання оцінки ОФ є одним з основних питань в діяльності підприємства.

Залежно від характеру і стану ОФ розрізняють оцінку балансової вартості ОФ на рівні їх первісної вартості (ПВ) [9].

ПВ ОФ – це фактична собівартість ОФ, сплачена (передана) на дату їх придбання (створення).

Для суб'єкта господарювання ПВ ОФ складається з таких витрат:

- суми, які СГ сплачує постачальникам і підрядникам засобів праці за виконання БМР;
- реєстраційні збори, а також державне мито та інші платежі, які здійснюються у зв'язку з придбанням прав власності на об'єкти ОФ;

- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) ОФ;
- витрати на установку, монтаж, налагодження ОФ;
- інші витрати, які пов'язані з доведенням ОФ до стану, коли вони стають придатні до експлуатації [15].

ПВ ОФ, придбана в обмін, дорівнює їх справедливій вартості (СВ) [10], що дорівнює сумі, за якою цей об'єкт може бути обміняний в разі укладення угоди між зацікавленими та незалежними сторонами. СВ в більшості випадків являється ринкова вартість за умови тривалого збереження способу господарського використання відповідних об'єктів, тобто використання для ведення одного і того ж або аналогічного виду діяльності [15].

Ринкова вартість визначається професійними оцінювачами. У разі неможливості отримання інформації про ринкову вартість будь-яких об'єктів через їх специфічний характер, вони переоцінюються по відновлювальній вартості з урахуванням фактичного зносу.

Залишкова вартість (ЗВ) ОФ визначається, як різниця між вартістю, за якою об'єкт ОФ був узятий на баланс підприємства, та сумою зносу, тобто тією частиною вартості ОФ, яку вони в процесі виробництва перенесли на вартість готової продукції. ЗВ ОФ на момент їх виведення з експлуатації, на підставі зносу, називається ліквідаційною вартістю, яку підприємство повинно отримати від реалізації (ліквідації) ОФ після закінчення періоду їх корисного використання за вирахуванням витрат, пов'язаних з реалізацією або ліквідацією [11]. Використання показників ЛВ дозволяє обґрунтовано визначити ту частину вартості ОФ, яка повинна бути віднесена на витрати протягом періоду його використання підприємством. [14]

В процесі експлуатації ОФ відбувається їх знос, в результаті чого вони втрачають свою споживчу вартість. Тому виникає необхідність ремонту або заміни застарілої техніки на нову. Можливість заміни зношених ОФ на нові, відбувається на підставі амортизаційних відрахувань [18]. У класичному розумінні амортизація – це економічний процес поступового відшкодування вартості ОФ в період їх функціонування у виробництві з метою

відшкодування до моменту закінчення терміну експлуатації. Слід зауважити, що амортизуються витрати на проведення ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних фондів.

Таким чином, ОФ – найважливіша і переважна частина всіх ОФ на підприємстві. Вони визначають виробниче оснащення підприємств, характеризують їх технічну складову, яка пов'язана з продуктивністю праці, автоматизацією виробництва, собівартістю продукції, прибутком і рівнем рентабельності.

1.2 Дослідження закономірностей зносу основних виробничих фондів

Проблема фізичного зносу і морального старіння ОФ у всіх галузях економіки є найбільш актуальним завданням для підприємств. Дослідження закономірностей зносу ОФ підприємств має враховувати зміни трендів основних показників, що характеризують їх техніко-експлуатаційні властивості протягом всього періоду експлуатації ОФ.

За результатами досліджень вартості ОФ по роках в економіці України (табл. 1.2), видно, що починаючи з 2000 і до 2014 року включно, ступінь зносу ОФ збільшується та досягає 83,5%. Проте, починаючи з 2015-2017 рр. спостерігається різке зниження ступеня зносу до 55,1%, що свідчить про позитивні тенденції у оновленні та відтворенні ОФ.

Табл. 1.2 – Вартість основних засобів у 2000–2018 роках [3]

	У фактичних цінах на кінець року, млн.грн		Ступінь зносу, у %
	первісна (переоцінена) вартість	залишкова вартість	
2000	828822	466448	43.7
2001	915477	503278	45.0
2002	964814	512235	47.2
2003	1026163	538837	48.0
2004	1141069	587453	49.3
2005	1276201	661565	49.0
2006	1568890	774503	51.5
2007	2047364	993346	52.6

2008	3149627	1251178	61.2
2009	3903714	1597416	60.0
2010	6648861	1731296	74.9
2011	7396952	1780059	75.9
2012	9148017	2135987	76.7
2013	10401324	2356962	77.3
2014	13752117	2274922	83.5
2015	7641357	3047839	60.1
2016	8177408	3428908	58.1
2017	7733905	3475242	55.1
2018	9610000	3783494	60.6

Незважаючи на значні дослідження в даній області, можна сказати, що не вирішеними залишаються такі важливі питання, як: встановлення науково-обґрунтованої оцінки ЗВ ОФ і, відповідно, величини амортизаційних відрахувань, а також визначення критичних меж рівня зносу ОФ [11]. На рис. 1.4 представлено види і чинники, які викликають знос.

определение критических пределов уровня износа представлено видами и факторы, которые вызывают износ

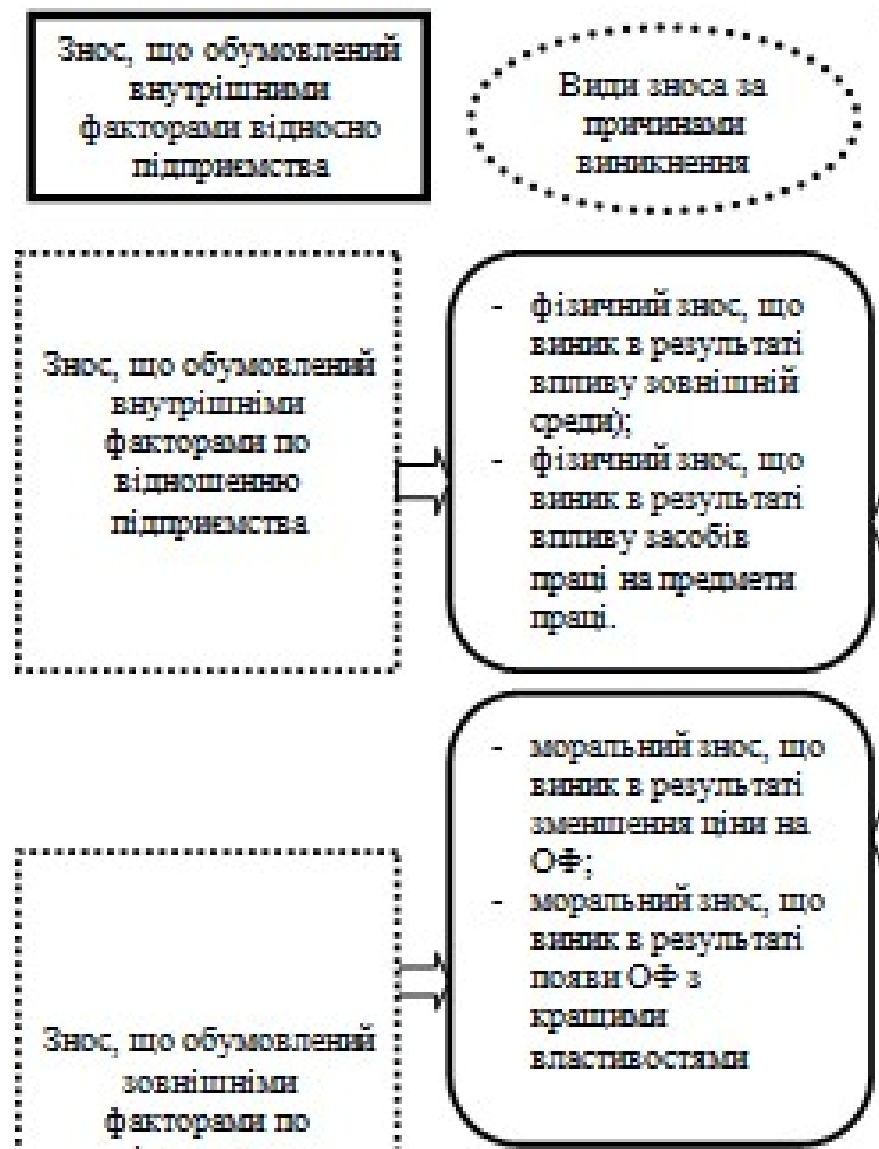

Рис. 1.4 – Види та фактори, впливають на виникнення зносу ОФ [11]

Поняття зносу ОФ підприємства можна трактувати по трьом напрямкам, кожне з яких розкриває його сутність і особливості, а саме:

- знос ОФ, як процес погіршення їх техніко-економічних характеристик в порівнянні з моменту їх введення (дане визначення охоплює тільки фізичний знос ОФ);
- знос ОФ, як процес погіршення їх техніко-економічних показників у порівнянні з показниками, які були на момент їх впровадження і (або)

зниження показників в порівнянні з найбільш прогресивними видами аналогічних ОФ (дане визначення охоплює фізичний знос і моральний знос ОФ);

- знос ОФ, як процес зменшення їх ринкової вартості в порівнянні з моментом їх впровадження (таке визначення є найбільш загальним).

Таким чином, важливо правильно проводити оцінку ОФ, яка береться до уваги при нарахуванні амортизаційних відрахувань (АВ).

Отже, в термінології оціночної діяльності, розрахунок ринкової ЗВ ОФ підприємства ґрунтується на дохідному підході до оцінки майна, а розрахунок балансової вартості ОФ підприємства – на витратному підході (табл. 1.3)

Табл.1.3 - Види вартості ОФ підприємства [14]

Види вартості ОФ	Спосіб розрахунку величини		
	ПВ ОФ	ЗВ ОФ	суми зносу ОФ
ринкова	Дисконтування ЧДП від експлуатації ОФ за весь термін їх використання	Дисконтування ЧДП від експлуатації ОФ за весь термін їх подальшого іпользвання	Вирахування з первісної вартості ОФ їх залишкової вартості
балансова	На основі даних про фактичні витрати на придбання ОФ	Вирахування з первісної вартості ОФ величини їх зносу	За нормами і методами бухгалтерського або податкового обліку

Методи оцінки рівня зносу ОФ, здійснюється з урахуванням даних бухгалтерського та податкового обліку, не враховуючи при цьому зміни техніко-економічних показників експлуатації ОФ протягом терміну їх служби. При таких умовах неможливо оцінити ринкову величину зносу ОФ підприємств. Слід зазначити, що бухгалтерський облік, не можуть дати абсолютно точну оцінку величини ЗВ. Це обумовлено тим, що подібна оцінка базується тільки на прогнозних а не на достовірних даних про величину ЧДП протягом всього терміну експлуатації ОФ. Тому вважаємо за доцільне проводити вдосконалення системи управлінського обліку ОФ на

підприємствах, зокрема облік фізичних обсягів виробництва продукції по окремих елементах активної частини ОФ [24].

2 ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ ПВКП «БУДТЕХЗБУТ»

2.1 Загальна характеристика і огляд діяльності «БУДТЕХЗБУТ»

Приватна виробничо-комерційне підприємство «Будтехзбут» створено відповідно до чинного законодавства України для здійснення підприємницької діяльності та з метою отримання прибутку.

У відповідності з законодавством України підприємство є юридичною особою з моменту його державної реєстрації і здійснює свою діяльність на основі повного господарського розрахунку. Підприємство має право укладати договори від свого імені, набувати майнові і немайнові права та нести зобов'язання. Підприємство має самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в банках.

Підприємство самостійно обирає програми діяльності, формує стратегічні плани, вибирає постачальників і споживачів продукції.

Для здійснення підприємницької діяльності, підприємство повертає і використовує МТ, фінансові, інтелектуальні, трудові та інші види ресурсів.

Основні види діяльності ПВКП «Будтехзбут» представлені на рис. 2.1

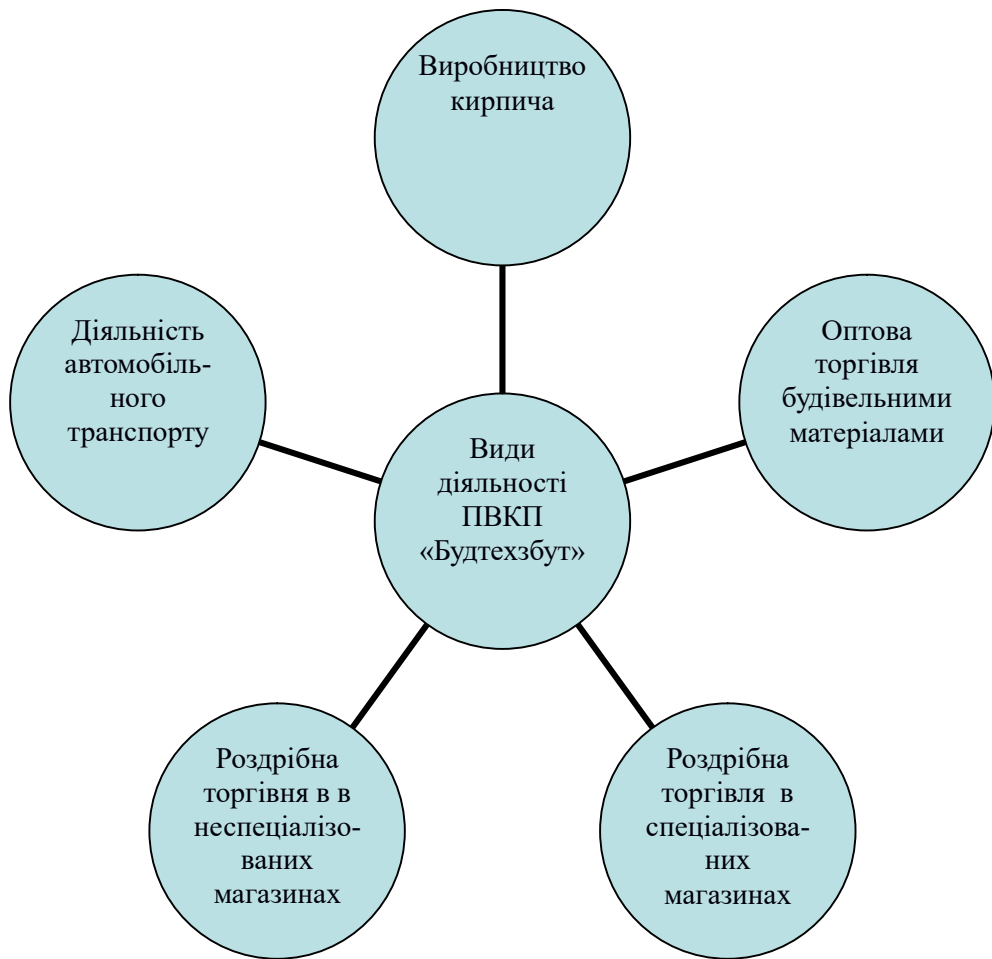

Рис. 2.1 - Напрямки діяльності ПVKП «Будтехзбут»

Основними споживачами ПVKП «Будтехзбут» є будівельні організації міста та області, приватні підприємства, сільськогосподарські підприємства, а також приватні забудовники.

Крім того, у відповідності до затвердженого Статуту Приватного виробничо-комерційного підприємства «Будтехзбут», підприємство має право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність.

На кінець 2019 р в складі підприємства працює 26 чоловік. Відносини між трудовим колективом і власником підприємства регулюються трудовим договором.

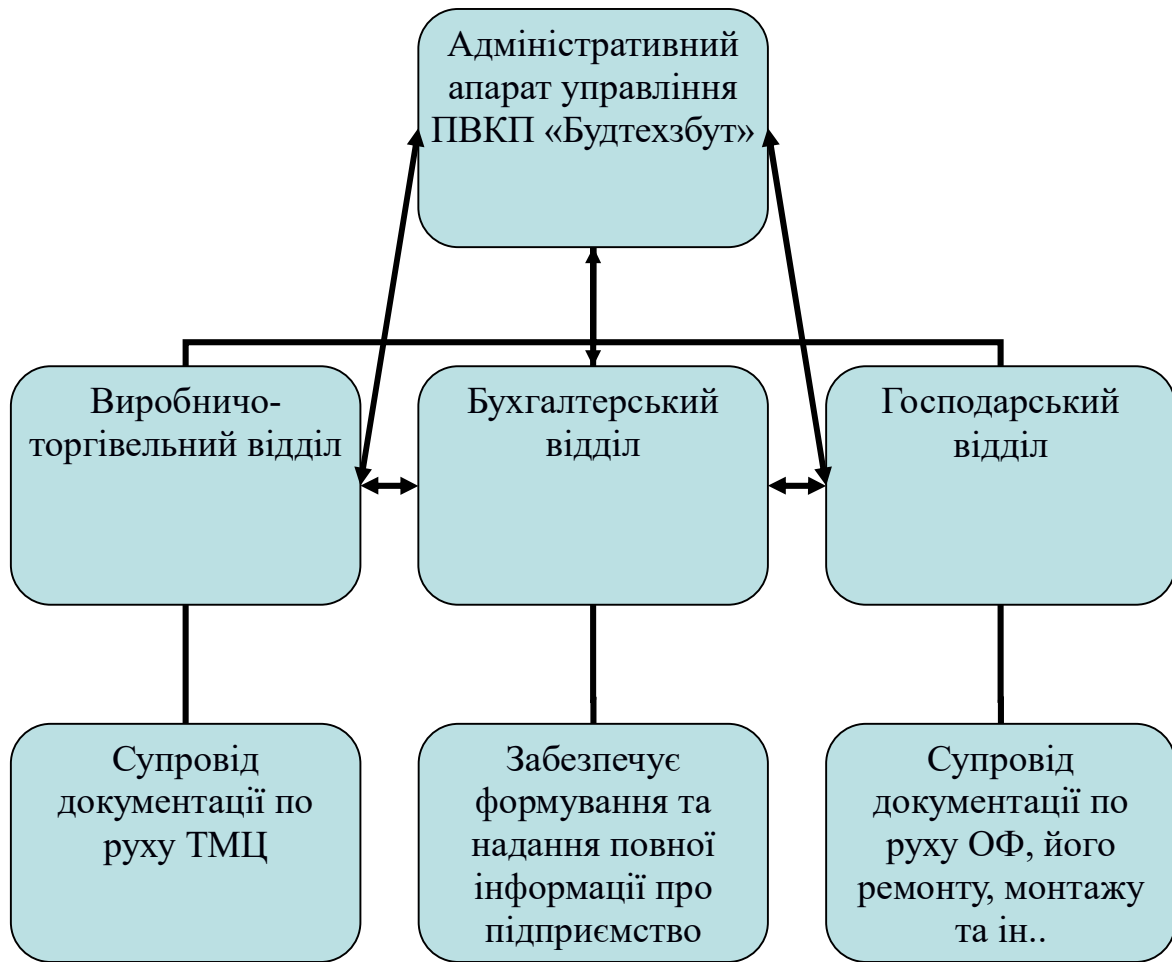

Рис. 2.2 – Організаційна структура і функціональні зв'язки ПВКП «Будтехзбут»

Одним з головних структурних відділів є бухгалтерський відділ, який тісно взаємодіє з виробничо-торговим, господарським та адміністративним апаратом управління.

Бухгалтерський відділ на чолі з головним бухгалтером забезпечують формування повної і достовірної фінансової інформації про результати діяльності підприємства, необхідної для прийняття ефективних рішень, а також здійснює контролю за використанням матеріальних, фінансових ресурсів відповідно з законодавством України. Відділ співпрацює з іншими структурними підрозділами підприємства, що представлено на рис.2.2.

Фахівці з виробничо-торгового відділу виписують рахунки на оплату продукції, накладні на відпуск товару споживачам. При наявності цих

документів, споживач звертається до бухгалтерії і здійснює оплату товару, в результаті отримує чек про сплату від бухгалтера-касира з позначкою «Сплачено». Бухгалтер видає покупцю податкову накладну, якщо розрахунок здійснюється в готівковій формі. Безготівкова форма передбачає видачу покупцю податкової накладної при здійсненні передплати або при отриманні товару за накладною.

2.2 Аналіз показників використання основних засобів ПВКП «Будтехзбут»

ОФ є матеріально-технічною базою підприємства, тому що визначають обсяги виробничого процесу. Тому ефективно і раціональне використання ОФ сприяє поліпшенню техніко-економічних показників роботи підприємства, що відображається у вигляді збільшення обсягів виробництва і зниження собівартості продукції, що випускається [16]. У процесі підвищення ефективності роботи ОФ, підприємству слід звернути увагу на вирішення таких завдань, які представлені на рис. 2.3.

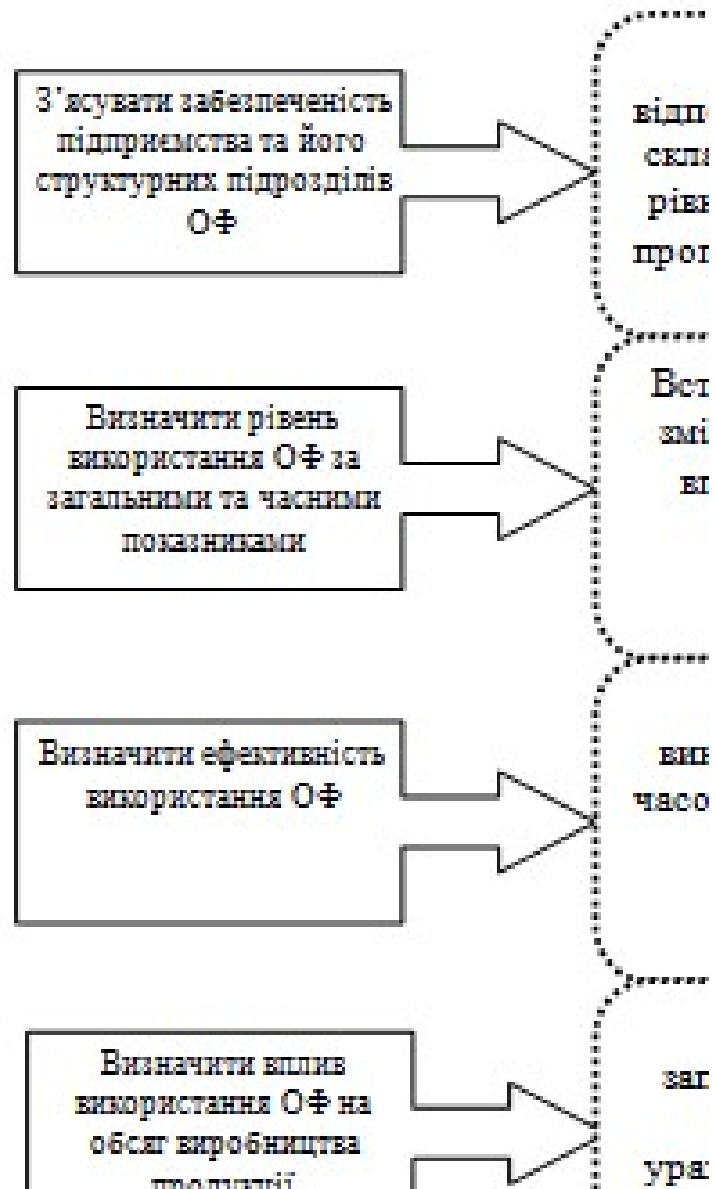

Рис. 2.3 – Завдання, які сприяють підвищенню ефективності роботи ОФ підприємства [15]

Слід зазначити, що крім вказаних завдань, представлених на рис.2.3 є також забезпечення певних темпів розвитку і підвищення ефективності виробничого процесу, яке можливе за умови інтенсифікації відтворення. [21]. Це сприяє, з одного боку, постійному підтриманню технічного рівня ОФ

підприємства, а з іншого – можливого збільшення обсяг випуску продукції без додаткових інвестиційних вкладень.

Наявність системи показників, що забезпечує характеристику ефективності ОФ, розглядається в двох аспектах, а саме:

- 1) - показники ефективності відтворення окремих видів ОФ;
 - 2) - показники рівня використання окремих видів основних фондів
- [14]

Необхідність розгляду показників в розрізі двох аспектів, зумовлено процесами руху ОФ, їх технічним станом і структурою. Також слід враховувати, відтворювальні процеси, які здатні впливати на ступінь ефективності використання ОФ. Проте, діюча система показників ефективності відтворення ОФ в Україні має ряд недоліків і потребує вдосконалення відповідно до методики обчислення окремих аспектів процесу відтворення ОФ [15].

В святи з тим, що ефективність використання ОФ є однією з найбільш важливих напрямків на підприємствах. Тому нами було приділено увагу проблемам підвищення ефективності використання ОФ в будівельній галузі на прикладі ПМКП «Будтехзбут».

На кінець 2019 р ПМКП «Будтехзбут» має значні обсяги ОФ, які пов'язані зі специфікою діяльності підприємства (рис. 2.4)

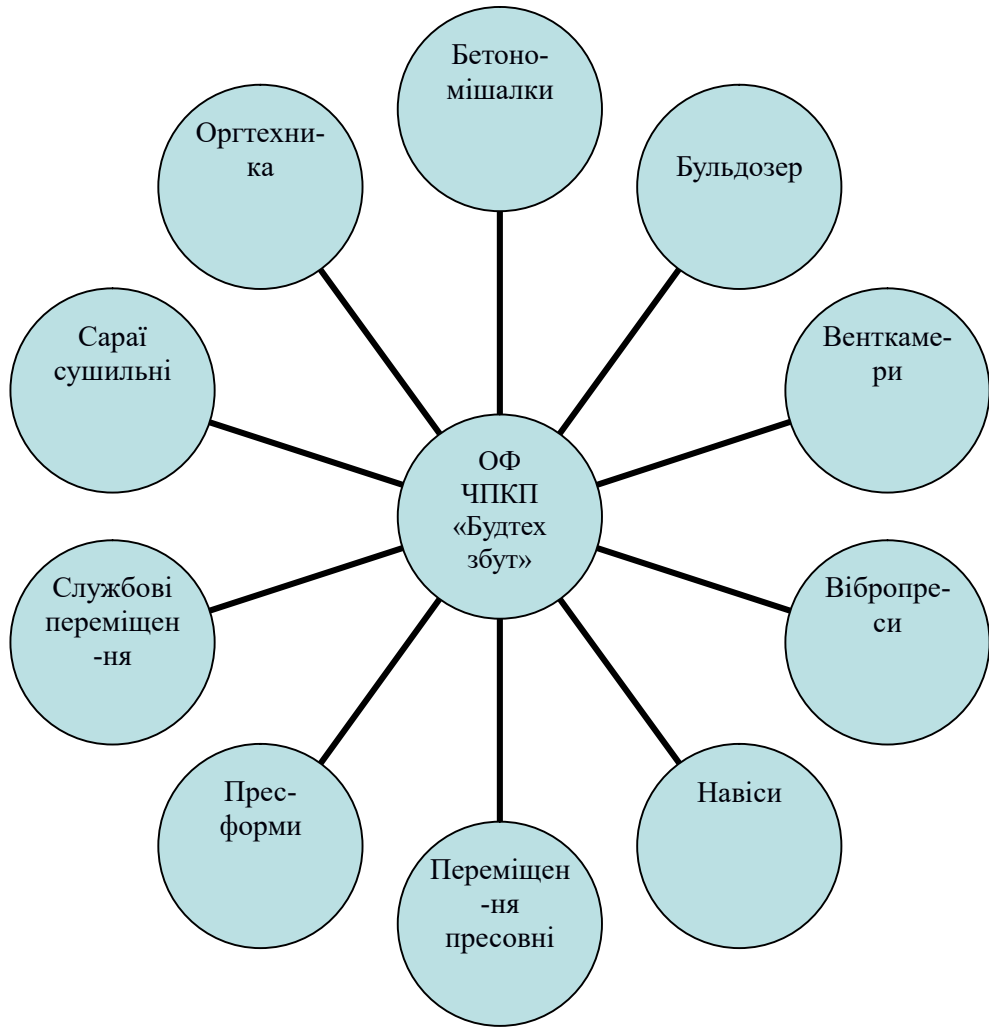

Рис. 2.4 – Основні виробничі фонди ПВПП «Будтехзбут»

Вартісна характеристика стану ОФ ПВПП «Будтехзбут за останні три роки наведена у табл..2.1

Табл. 2.1 - Вартісна характеристика стану ОФ ПВПП «Будтехзбут»

	2017, тис грн		2018, тис. Грн		2019, тис. Грн	
	Початок звітного періоду	Кінець звітного періоду	Початок звітного періоду	Кінець звітного періоду	Початок звітного періоду	Кінець звітного періоду
ЗВ, тис грн.	816,2	1159,5	1515,2	1430,1	1981,3	1831,3
ПВ, тис грн.	1073,4	1438,9	1873,1	1901,3	2807,3	2733,1
Знос, тис грн.	257,2	278,5	357,9	471,2	826	901,8

Показник наявності основних виробничих фондів: на балансі підприємства знаходиться основних засобів на суму (на кінець періоду):

- у 2017 році: 1159,5 тис. грн.;
- в 2018 році: 1430,1 тис. грн.;
- в 2019 році: 1831,3 тис. грн.

Абсолютний приріст ЗВ в 2019 році в порівнянні з даними 2017 року становить 37%; абсолютний приріст ЗВ в 2019 році в порівнянні з даними 2018 року становить 22%.

Найбільш загальним показником ефективності використання ОФ є випуск товарної продукції в розрахунку на 1 грн. їх середньорічної вартості, тобто фондоддача, яка розраховується наступним чином: [11]

$$\Phi_{\epsilon} = \frac{P_n}{\Phi_k}, \quad (2.1)$$

де Φ_k - залишкова вартість ОФ на кінець періоду;

P_n - обсяг реалізованої продукції.

Розрахуємо показник фондоддачі для підприємства.

2017 рік:

$$\Phi_{\epsilon} = \frac{1159,5}{5824,1} = 0,19 ;$$

2018 рік:

$$\Phi_{\epsilon} = \frac{1430,1}{8397,3} = 0,17 ;$$

2019 рік:

$$\Phi_{\epsilon} = \frac{1831,3}{11633,6} = 0,15 .$$

Показник фондovіддачі в 2017 році склав 0,19, що означає 0,19 одиниць випущеної продукції припадає на 1 одиницю ОФ. Важливо відзначити, що на рівень фондovіддачі впливають фактори, які можуть бути пов'язані зі зміною обсягу продукції, а також з ефективністю використання ОФ, особливо це переважно стосується їх активної частини.

За нашими розрахунками фондovіддача знижується, що може свідчити про неефективне використання ОФ (напр., простой устаткування, недовикористання виробничих потужностей, низький коефіцієнт змінності та ін...)

Наступним показником, що характеризує ефективність використання ОФ є фондоемність. Показник фондоемності характеризує вартість ОФ, що припадає на 1 одиницю вартості випущеної продукції [14].

Проаналізуємо показники фондомісткості:

$$\Phi_{\epsilon} = \frac{\Phi_{\kappa}}{P_n} , \quad (2.2)$$

де Φ_{κ} - залишкова вартість ОФ на кінець періоду;

P_n - обсяг реалізованої продукції.

2017 рік:

$$\Phi_{\epsilon} = \frac{5824,1}{1159,5} = 5,02 ;$$

2018 рік:

$$\Phi_{\epsilon} = \frac{8397,3}{11430,1} = 5,87 ;$$

2019 рік:

$$\Phi_{\epsilon} = \frac{11633,6}{1831,3} = 6,35 ;$$

Економічна сутність фондомісткості може бути пояснена на наступному прикладі. Коли за технологічними вимогами продукція може бути випущена на простому обладнанні, але в процесі її виробництва виявилось, що просте обладнання задіяне іншими видами робіт, в зв'язку з цим виникає необхідність виготовлення продукції на іншому обладнанні. В цьому випадку фондомісткість даної продукції підвищується, що свідчить про зниження ефективності використання ОФ і як результат виступає негативною тенденцією в діяльності підприємства [11].

Таким чином, за нормативами і наявності сприятливих умов у функціонуванні підприємств, показники фондомісткості повинні мати тенденцію до зменшення [14].

Наступним показником по оцінці ефективності використання ОФ виступає показник фондоозброєність праці, який визначається як співвідношення середньорічної вартості основних виробничих фондів (за первісною оцінкою) до загальної кількості працівників зміні [15] і розраховується за формулою:

$$\Phi_o = \frac{\Phi_{\kappa}}{Ч_n}, \quad (2.3)$$

де Φ_{κ} - середньорічна вартість ОФ;

$Ч_n$ - середньооблікова чисельність працівників.

За своїм економічним змістом показник фондоозброєності відображає величину ОФ, які припадають на 1 працівника.

Отже, середньооблікова чисельність працівників ПМКП «Будтехзбут» у 2017 році склала 28 чоловік, в 2018 році - 32 особи, в 2019 році - 26 осіб.

Таким чином, наводимо розрахунки показника фондоозброєності по роках:

2017 рік:

$$\Phi_o = \frac{8845,7}{29} = 305,02 ;$$

2018 рік:

$$\Phi_o = \frac{7389,1}{31} = 238,36 ;$$

2019 рік:

$$\Phi_o = \frac{5396,9}{26} = 207,57.$$

В результаті аналізу показника фондоозброєності для підприємства «Будтехзбут» виявлена позитивна динаміка зменшення даного параметра. Значення показників фондоозброєності в 2017, 2018, 2019 роках характеризуються як позитивні зміни стану ОФ і, як результат, зменшенням показників фондоозброєності.

Частка ОФ в активах:

$$K_{\phi} = \frac{\Phi_z}{B}, \quad (2.4)$$

де Φ_z - залишкова вартість ОФ;

B - вартість майна підприємства.

Даний показник показує питому вагу ЗВ ОФ до загальної вартості майна підприємства. [8] Питома вага вартості ОФ в структурі майна підприємства визначається, як відношення вартості цих фондів (за вирахуванням їх зносу) до вартості майна підприємства. За нормативними вимогами співвідношення повинно бути не менше 0,5.

Отже, розрахуємо частку ОФ в активах ПВКП «Будтехзбут»:

2017 рік:

$$K_{\phi} = \frac{1159,5}{3978,9} = 0,29 \text{ або } 29\%;$$

2018 рік:

$$K_{\phi} = \frac{1430,1}{5424,7} = 0,26 \text{ або } 26\%;$$

2019 рік:

$$K_{\phi} = \frac{1831,3}{5445,8} = 0,34 \text{ або } 34\%.$$

Показник частки ОФ в активах підприємства є досить стабільним і в межах встановлених норм, що вказує на позитивні тенденції в розвитку аналізованого підприємства.

Коефіцієнт зносу характеризує частку вартості ОФ, яка була списана на витрати виробництва попередніх періодів [10]:

$$K_z = \frac{Z_o}{\Phi_{\text{пер}}}, \quad (2.5)$$

де Z_o - сума зносу основних фондів;

$\Phi_{\text{пер}}$ - первісна вартість ОФ.

Показник зносу ОФ може визначатися у відсотках на початок і на кінець звітного періоду і дає змогу оцінити стан ОФ.

2017 рік:

$$K_z = \frac{278,5}{1438,9} = 0,19 ;$$

2018:

$$K_z = \frac{471,2}{1901,3} = 0,25 ;$$

2019 рік:

$$K_z = \frac{901,8}{2733,1} = 0,33 .$$

Розрахунки даного показника вказують на те, що ОФ у 2017 році вже зносилися на 19%, тобто вони вже перенесли 19% своєї вартості на вартість готової продукції; в 2018 році показник становить 25%, в 2019 році – 33%.

Таким чином, з огляду на ступінь зносу ОФ аналізованого підприємства, слід вживати заходи для подальшого зростання ефективності використання ОФ. В зв'язі з цим виникає необхідність вдосконалення системи оновлення обладнання, машин, транспортних засобів з прискоренням їх оборотності в виробничому процесі [14].

Для визначення якісного складу ОФ підприємства розраховують коефіцієнти оновлення і вибуття.

Коефіцієнт оновлення ОФ характеризує інтенсивність введення в дію нових ОФ. Даний показник показує частку введених ОФ за певний період і розраховується за формулою [58]:

$$K_o = \frac{\Phi_{\text{вв}}}{\Phi_{\text{к}}}, \quad (2.7)$$

де Фвв - вартість введених ОФ у звітному періоді;

ϕ_k - балансова вартість ОФ;

2017 рік:

$$K_o = \frac{254,5}{1438,9} = 0,18 \ ;$$

2018 рік:

$$K_o = \frac{23,4}{1873,1} = 0,012 \ ;$$

Результати розрахунків показують, що на баланс підприємства надійшли ОФ, частка яких становлять 18% в 2017 р і 1,2% в 2018 р. У 2019 є підстави вважати про визначення коефіцієнта вибуття, оскільки спостерігається зменшення початкової вартості ОФ і виникнення зносу в порівнянні з попередніми роками.

2019 рік:

$$K_o = \frac{-34,2}{2733,1} = 0,013 .$$

Відносним показником ефективності використання ОФ є показник рентабельності, який визначає величину прибутку, що приходить на 1 гривню ОФ і розраховується за формулою [10]:

$$P_{\text{оф}} = \frac{\Pi}{\Phi_k} \times 100\% \ , \quad (2.8)$$

де Π - загальний прибуток підприємства;

Φ_k - балансова вартість ОФ.

2017 рік:

$$K_z = \frac{75,8}{1159,5} \times 100 = 6,54\% \ ;$$

2018 рік:

$$K_z = \frac{49,7}{1430,1} \times 100 = 3,47\% \ ;$$

2019 рік:

$$K_3 = \frac{103,3}{1831,3} \times 100 = 5,64\% .$$

Проведені розрахунки свідчать про те, що тенденцію зміни значення показника рентабельності ОФ виявити складно. Оскільки спостерігається зниження показника в 2018 р на 3,07%, а починаючи з 2019 р показник рентабельності різко зріс на 2,17%.

Таким чином, аналіз показників по ефективному використанню основних фондів ПВКФ «Будтехзбут» в значній мірі залежать від стану ринку, наявності кризових явищ в економіці, і безумовно мають значний вплив на формування прибутку підприємства.

3 РОЗРОБКА І ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Сучасна амортизаційна політика

З економічної точки зору, амортизація зменшує об'єкт оподаткування, але не окремо, а в складі витрат. В зв'язку з цим виникає необхідність вивчення і аналізу собівартості, яка включає сукупність витрат на виробництво і реалізацію продукції. Таким чином, амортизація буде включена до складу:

- 1) собівартості виготовленої і реалізованої продукції;
- 2) інших витрат, пов'язаних з обслуговуванням і експлуатацією ОФ в процесі виробництва.

Проте амортизація ОФ і необоротних активів, які пов'язані з виробництвом продукції, прямо в періоді її нарахування не зменшує податкове зобов'язання. Так як спочатку її включають в податкову собівартість продукції і вже після її реалізації, амортизація у складі таких витрат зменшує оподатковуваний прибуток. Для підприємств, які займаються виробництвом продукції це є негативним моментом, тому що відбувається віддалення в часі (на невизначений період часу в залежності від тривалості виробничо-реалізаційного терміну) моменту участі амортизації в розрахунку податку на прибуток. Для всіх інших підприємств (тих, які являються торговими) науково-методологічні підходи обліку амортизації, мають менше значення.

Згідно статті 145 Податкового кодексу України, існують такі методи нарахування амортизації (рис. 3.1)

Методи нарахування амортизації

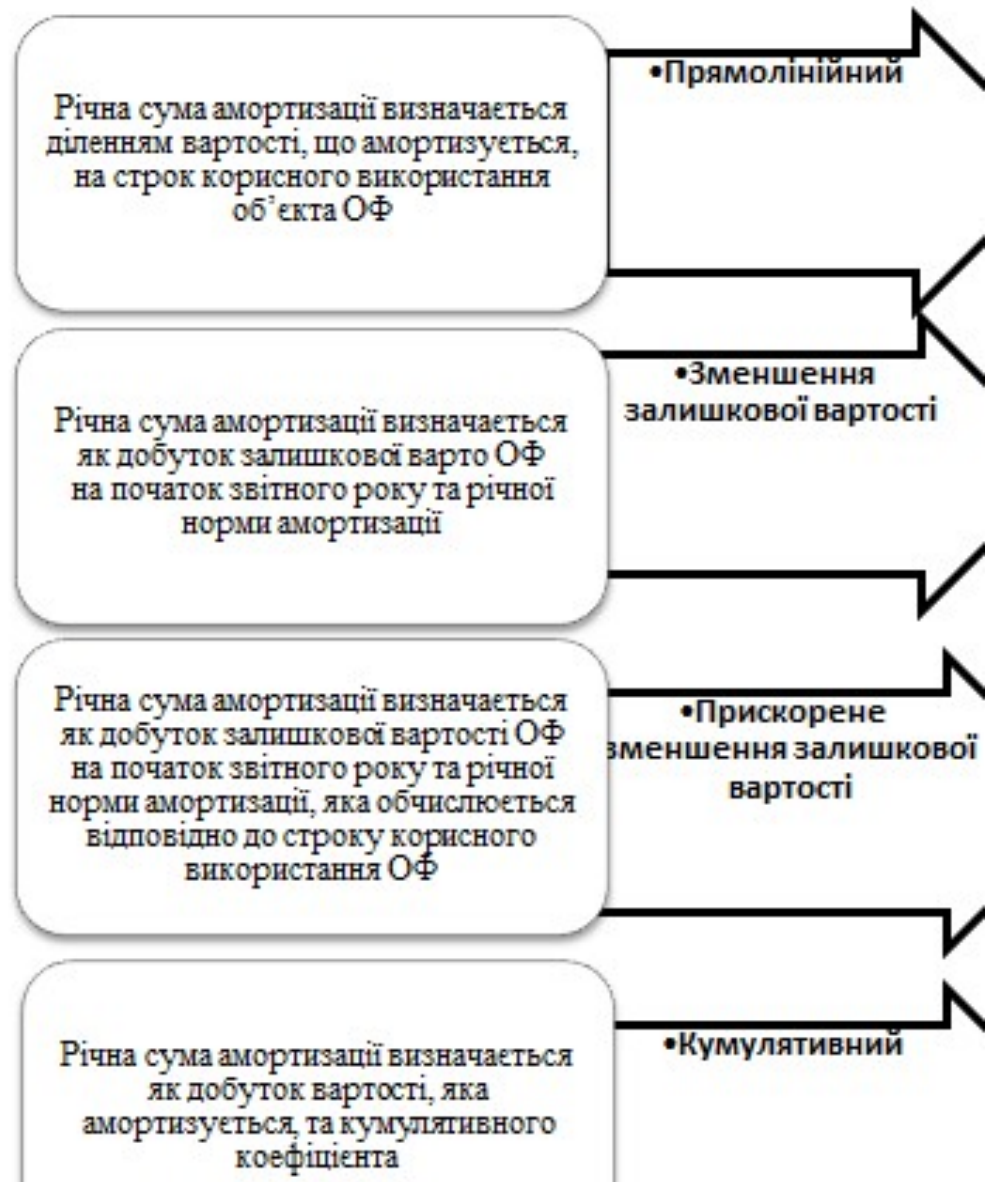

Рис 3.1 - Методи нарахування амортизації згідно Податкового кодексу України [7, 2]

Важливо відзначити, що не для всіх об'єктів ОФ використовуються наведені методи. Наприклад, для груп ОФ 2-9 і 12-16 використовуються методи прямолінійного і виробничого нарахування амортизації. Методи зменшення залишкової вартості та кумулятивний використовуються при визначенні АВ для груп ОФ 2-8 і 16. Прискореного зменшення залишкової

вартості використовується тільки для груп ОФ 4 і 5. Класифікація груп ОФ приведена в таблиці 3.1

Табл. 3.1 - Групи податкового обліку згідно ПКУ [14]

Групи ОФ податкового обліку	Характеристика	Строк корисного використання, років
Група 1	– земельні ділянки	-
Група 2	– капітальні витрати на поліпшення земель, що не пов'язані з будівництвом	15
Група 3	– будівлі	20
	споруди	15
	передаточні пристрої	10
Група 4	– машини та обладнання з них: ЕВМ, інші машини для автоматичної обробки інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на покупку яких признаються роялті, та/або програм, які признаються нематеріальними активами), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі сотові), мікрофони та рації, вартість яких перевищує 2500 грн.	5
		2
Група 5	– транспортні засоби	5
Група 6	– інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
Група 7	- тварини	6
Група 8	– багатолітні насадження	10
Група 9	– інші основні засоби	12
Група 10	– бібліотечні фонди	-
Група 11	- МНМА	-
Група 12	– тимчасові (нетутильні) споруди	5
Група 13	– природні ресурси	-
Група 14	– інвентарна тара	6
Група 15	– предмети прокату	5
Група 16	– довгострокові біологічні активи	7

Виникають випадки, коли підприємство вирішує змінювати метод нарахування амортизації, що призведе до зміни облікової ставки [10].

Варто зазначити, що важливість оновлення ОФ має значення для розвитку, як окремих підприємств так і держави в цілому. Підтримання конкурентоздатності продукції та підвищення якості виробничого процесу може відбуватися за рахунок оновлення та підбання нових засобів

виробництва [20]. Проте, аналізуючи дані щодо стану ОФ за окремими видами економічної діяльності (табл.3.3), можна побачити, що загальна ступінь зносу складає понад 50%.

Таблиця 3.3 – Наявність і стан основних засобів за видами економічної діяльності станом на 2016 рік [4].

	У фактичних цінах на кінець року, млн.грн.		Ступінь зносу, у %
	первісна (переоцінена) вартість	залишкова вартість	
Усього¹	8177408	3428908	58.1
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	270467	169711	37.3
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	264859	167023	36.9
Лісове господарство та лісозаготівлі	4513	2246	50.2
Рибне господарство	1095	442	59.6
Промисловість	3072954	939965	69.4
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	410018	186092	54.6
Переробна промисловість	1792101	422354	76.4
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	796558	302198	62.1
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	74277	29321	60.5
Будівництво	72810	46627	36.0
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	175422	106558	39.3
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1562079	772139	50.6
Тимчасове розміщування й організація харчування	29772	17287	41.9
Інформація та телекомунікації	94243	41878	55.6
Фінансова та страхова діяльність	70977	43215	39.1
Операції з нерухомим майном	804040	435769	45.8
Професійна, наукова та технічна діяльність	38671	18582	51.9
Освіта	3596	2059	42.7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	21245	9905	53.4
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	20901	12713	39.2

При цьому найвищий показник зносу ОФ спостерігається саме в промисловому секторі – 69,4%. Крім того, згідно таблиці можна побачити, що найменший показник зносу ОФ зафіксовано у сфері будівництва. Тому, що

розвиток будівельного бізнесу розвивається динамічно та постійно відбувається оновлення ОФ з урахуванням сучасних тенденцій, що відповідають вимогам конкурентоздатності. Щоб більш повно зрозуміти динаміку та тенденції щодо оновлення ОФ та здійснення капітальних вкладень у розвиток основних засобів, слід проаналізувати табл. 3.4

Табл. 3.4 – Обсяг капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у 2019 році [5]

	Обсяг капітальних інвестицій		у тому числі за рахунок коштів державного бюджету	
	тис.грн	у % до загального обсягу капітальних інвестицій	тис.грн	у % до загального обсягу капітальних інвестицій за видом економічної діяльності
Усього	623978935	100.0	30834531	4.9
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	59129469	9.5	252259	0.4
Тваринництво	10316668	1.7	97780	0.9
Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві	175217	0.0	63415	36.2
Рибне господарство	25415	0.0	к	к
Промисловість	254196157	40.7	1300328	0.5
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	68520819	11.0	512698	0.7
Добування сирової нафти та природного газу	34304409	5.5	-	-
Добування сирової нафти	2001826	0.3	-	-
Добування природного газу	32302583	5.2	-	-
Переробна промисловість	105878465	17.0	79975	0.1
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	31888488	5.1	19742	0.1
Виробництво харчових продуктів	27074338	4.3	19742	0.1
Виробництво тютюнових виробів	787532	0.1	-	-
Текстильне виробництво	675691	0.1	-	-
Виробництво основних фармацевтичних продуктів	107427	0.0	-	-
Металургійне виробництво, готових металевих виробів, крім машин і устаткування	31093251	5.0	-	-
Лиття металів	177785	0.0	-	-

Виробництво електричного устаткування	1758447	0.3	к	к
Виробництво автотранспортних засобів	166595	0.0	-	-
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	75612299	12.1	110303	0.1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	75612299	12.1	110303	0.1
Виробництво, передача та розподілення електроенергії	70869528	11.3	70341	0.1
Каналізація, відведення й очищення стічних вод	412985	0.0	к	к
Збирання відходів	906935	0.1	к	к
Оброблення та видалення відходів	25817	0.0	к	к
Будівництво	62346613	10.0	1332520	2.1
Будівництво будівель	56916468	9.1	1101252	1.9
Будівництво житлових і нежитлових будівель	49808396	8.0	к	к
Будівництво доріг і залізниць	1937685	0.3	к	к
Будівництво комунікацій	559047	0.1	к	к
Роботи із завершення будівництва	34516	0.0	-	-
Інші види спеціалізованої оптової торгівлі	3908197	0.6	-	-
Неспеціалізована оптова торгівля	3348303	0.5	-	-
Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	18279037	2.9	-	-
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	43792846	7.0	107546	0.2
Операції з нерухомим майном	28147232	4.5	к	к
Освіта	4788707	0.8	2122940	44.3
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	9484642	1.5	1437505	15.2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	4146160	0.7	670224	16.2
Діяльність у сфері творчості, мистецтва та розваг	468817	0.1	156750	33.4
Функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури	605129	0.1	275799	45.6
Діяльність у сфері спорту	1658461	0.3	237675	14.3

З наведеної таблиці видно, що на розвиток та підтримання промисловості йде більш 40% капітальних вкладень, причому за рахунок державного бюджету лише 0,5%, відповідно решта покривається за рахунок

коштів суб'єктів господарювання. Переважно високі показники капітальних інвестицій має переробна промисловість, близько 17%. У зв'язку з розвитком будівничої галузі, загальний обсяг капітальних вкладень у будівництво складає 10%. Зокрема, будівництво будівель та будівництво житлових і нежитлових будівель мають обсяг капітальних інвестицій у розмірі 9,1% та 8% відповідно.

Отже, у процесі розвитку підприємства важливим завданням є забезпечення виробництва, за рахунок підвищення ефективності використання ОФ та впровадження резервів для забезпечення технологічного розвитку [22]. З цією метою необхідним є використання не тільки ОФ, а і виробничих потужностей. Амортизаційні відрахування в даному випадку виступають економічним інструментом для відтворення ОФ. Відповідно має значення пошуку напрямів щодо вдосконалення систем та методів нарахування амортизації, яка в межах загальнодержавної процедури стимулювала підприємства обирати спритні умови відтворення ОФ.

3.2 Розрахунок амортизаційних відрахувань ПВКП «Будтехзбут»

В умовах економічної нестабільності і високої собівартості продукції, підприємствам складно спрогнозувати обсяг реалізації випущеної продукції, а поряд з цим і амортизацію. Також підприємствам необхідно розділяти амортизацію, яка пов'язана з виробничим процесом (тобто, яка включена до податкової собівартості). Дану частину амортизації підприємство включає у витрати тим самим зменшуючи об'єкт оподаткування, але тільки після реалізації виготовленої продукції. Отже, для виробничих підприємств (у випадках з тривалими виробничими циклами) участь амортизації у розрахунку об'єкта оподаткування віддаляється у часі. Тому підприємства не мають можливості своєчасно спрямовувати кошти на оновлення та відтворення ОФ.

Проаналізуємо нарахування амортизації та включення амортизаційних відрахувань для ПВКП «Будтехзбут» та їх вплив на формування об'єкту оподаткування в 2018 році.

Отже загальний розмір зносу ОФ ПВКП «Будтехзбут» у 2019 році становив 901,8 тис. грн.. Окремо за кожний квартал було нарахований знос ОФ. (рис.3.2)

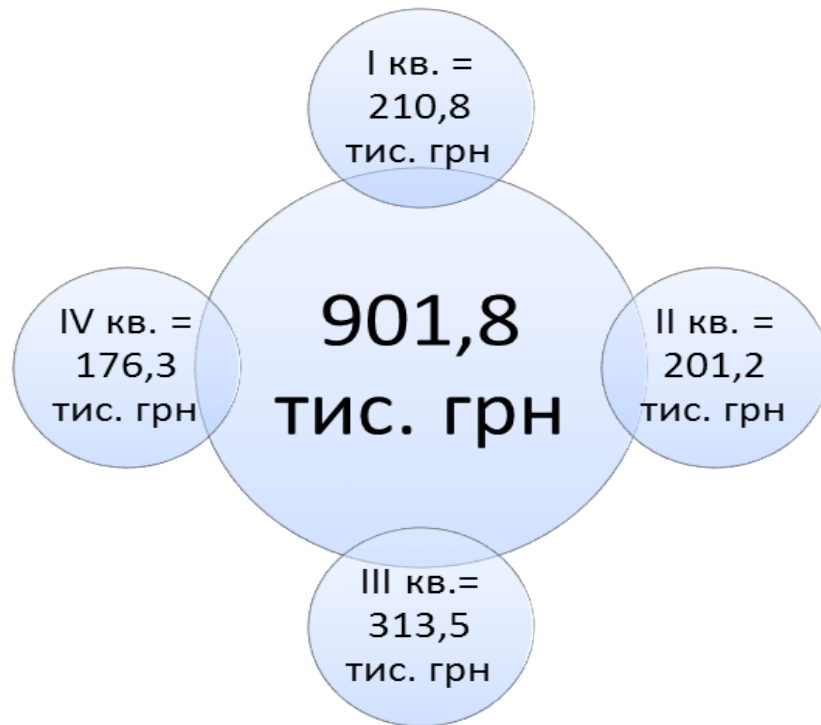

Рисунок 3.2 – Щоквартальний розподіл річного зносу ОФ ПВКП «Будтехзбут» у 2019 році.

У зв'язку з Положення ПКУ [2], зазначається, за кожний квартал об'єкт оподаткування буде зменшений на суми зносу ОФ. Тому підприємство ПВКП «Будтехзбут» має відповідні амортизаційні відрахування. Проте, враховуючі сезонний характер будівельної галузі, припустимо, що обсяги реалізації продукції у II кварталі становили 55% виготовленої продукції (відповідно 45% витрат йде на інші невиробничі витрати) у III – 103%, а в IV – 80%.

Отже, спочатку визначаємо суму зноса ОФ, котра йде у складі інших невиробничих витрат за II квартал:

$$201,2 \cdot 0,45 = 90,54(\text{тис.грн})$$

Далі визначаємо амортизаційні відрахування, включаються до складу податкової собівартості, а саме 55% продукції, що була реалізована:

$$(201,2 - 90,54) \cdot 0,55 = 60,86(\text{тис.грн})$$

Відповідно сума амортизаційних відрахувань, що включаються до складу витрат у II кварталі:

$$90,54 + 60,86 = 151,4(\text{тис.грн})$$

В результаті визначаємо сума, що збільшує об'єкт оподаткування за II квартал:

$$201,2 - 151,4 = 49,8(\text{тис.грн})$$

Згідно Закону України №2628 «Про внесення змін до податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків та зборів» [1], який набрав чинності з 1 січня 2019 року, розмір ставки податку на прибуток становить 18%. У зв'язку з цим визначаємо розмір податку на прибуток у II кварталі:

$$49,8 \cdot 0,18 = 8964(\text{грн})$$

Таким чином, враховуючі той факт, що виготовлена продукції у II квартал була реалізована лише на 55%, тому і сума амортизаційних відрахувань, не була повністю включена до складу витрат. Як показали подальші розрахунки, сума амортизації, що включена до складу витрат,

призвела до збільшення об'єкту оподаткування на 8964 грн. Проте підприємство має можливості реалізувати виготовлену продукцію у III кварталі, коли обсяг реалізації становив 103% та IV кварталі, коли обсяг реалізації також був вище ніж у II кварталі.

3.3 Рекомендації щодо покращення стану основних засобів на підприємстві

Виробничий процес може здійснюватися лише за допомогою певного обладнання та устаткування, які розташовуються у спеціальних приміщеннях. ОФ складають основу матеріально-технічної основи підприємств, тому що вони мають найбільшу питому вагу у структурі активів компанії. У зв'язку з цим їх вартісне вираження має певний вплив на показники діяльності підприємства.[17]. Існуючі проблеми, які пов'язані з не ефективним використанням ОФ обумовлені вичерпаністю потенціалу природно-ресурсних факторів та екстенсивних параметрів виробництва. [19]. Крім того, низькі темпи оновлення та відтворення ОФ, які обумовлені обмеженістю фінансових ресурсів у підприємств. У зв'язку з цим держава повинна надавати певну підтримку для підприємства, що проводять удосконалення та модернізацію виробництва. В даному випадку держава повинна вдосконалювати нормативно-правову базу, що спрощує процедуру фіскальної та економічної обґрунтованості амортизації. [24]

Отже, для обґрунтованого та ефективного використання резервів щодо збільшення обсягів виробництва та покращення якості продукції та її підвищенні конкурентоздатності пропонуємо звернути увагу на реалізацію наступних заходів (рис. 3.3.)

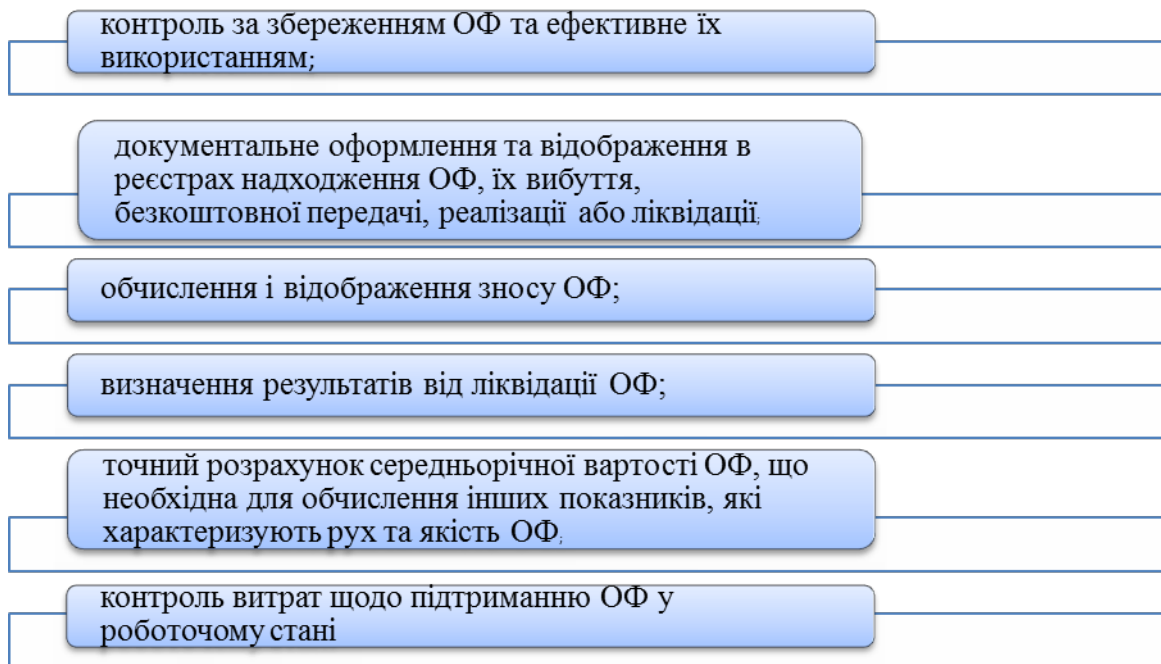

Рисунок 3.3 – Заходи, що ефективного здійснення контролю за використанням ОФ на підприємстві [24]

Наведені напрями стосуються проведення внутрішнього контролю, за допомогою якого визначаються резерви ефективного використання ОФ, зокрема зниження потреб за рахунок підвищення коефіцієнтів, фондovіддачі, фондоемності, фондоозброєності та параметрів руху ОФ (коефіцієнтів оновлення та вибуття).

Значним резервом збільшення продуктивної роботи ОФ є скорочення його простоїв, а також виведення з експлуатації зайвого та обладнання, що неефективно використовується. За відповідними розрахунками, прийняття подібних заходів сприйняло підвищенню фондovіддачі на підприємстві у різних галузях промисловості приблизно на 12—17 %. [10]

Своєчасна заміна та модернізація фізично спрацьованого й технічно застарілого обладнання має вирішальне значення для підвищення рівня інтенсивного використання ОФ. За результатами досліджень, задля підтримання високого технічно-технологічного рівня процесу виробництва,

на підприємствах необхідно щорічно замінювати 5—7% від загального фонду ОФ та модернізувати 9-11% діючого устаткування. Впровадження досягнень НТП та забезпечення роботи підприємства зі застосуванням технологій, які дозволяють генерувати та акумулюють енергію з відновлювальних джерел енергії. [22]. Автоматизація процесу виробництва та впровадження потокових і роторно-конвеєрних ліній сприяють підвищенню продуктивності діяльності компанії на 30-40% [23]. Крім того, за даними наукового дослідження підприємств у різних галузях промисловості та будівництва, було встановлено, що середній показник освоєння виробничих потужностей становить 3-4 роки. Проте, згідно з технічно-економічним обґрунтуванням впровадження нових засобів праці свідчать, що можливість досягнення проектних показників нових потужностей за 1-2 роки та в деяких галузях навіть швидше.

Таким чином, вважаємо, що подальший розвиток економічних процесів виробничих підприємств як на державному, так і на регіональному рівні залежить від інвестиційного забезпечення підприємств. Інвестиції сприяють забезпеченню технічного оновлення ОФ підприємств та підвищенню їх конкурентоздатності на ринку. [12]

Інвестиційні можливості підприємства складається із амортизаційних відрахувань, прибутку, який залишається у розпорядженні фірми після сплати податків та зборів. Таким чином, інвестиційний потенціал підприємства певною мірою залежить від результатів діяльності підприємства, від наявної технологічної бази господарського апарату і систем стратегічного управління процесами.

Таблиця 3.5 – Обсяг капітальних інвестицій за окремими видами активів [6]

	Обсяг капітальних інвестицій, у тому числі витрати на								
	тис.грн	придбання та створення нових активів		придбання активів, які були у використанні		поліпшення, вдосконалення, реконструкцію, модернізацію		капітальний ремонт	
		тис.грн	у % до загального обсягу за видом активу	тис.грн	у % до загального обсягу за видом активу	тис.грн	у % до загального обсягу за видом активу	тис.грн	у % до загального обсягу за видом активу
Усього	623978935	420253128	67.4	26485921	4.2	112929828	18.1	64310058	10.3
інвестиції в матеріальні активи	600568068	400354897	66.7	25893821	4.3	110009292	18.3	64310058	10.7
будівлі житлові	58014904	53647064	92.5	1027193	1.8	1213036	2.1	2127611	3.6
будівлі нежитлові	100468035	45408452	45.2	8845524	8.8	29856794	29.7	16357265	16.3
інженерні споруди	149153503	81336069	54.6	1073988	0.7	43131526	28.9	23611920	15.8
машини, обладнання та інвентар	198455277	149296026	75.2	5783680	2.9	27041691	13.6	16333880	8.3
транспортні засоби	65870755	48623403	73.8	6550991	10.0	5868156	8.9	4828205	7.3
земля	2230011	-	-	2090894	93.8	139117	6.2	-	-
інші матеріальні активи	20375831	16401572	80.5	232570	1.1	2690512	13.2	1051177	5.2
інвестиції в нематеріальні активи	23410867	19898231	85.0	592100	2.5	2920536	12.5	-	-
програмне забезпечення та бази даних	10215306	7675901	75.2	14150	0.1	2525255	24.7	-	-

З наведеної таблиці 3.5 видно, що підприємства здійснюють капітальні вкладення у придбання та створення нових активів (серед яких, найбільша частка інвестицій припадає на машини та устаткування і будинки житлові 72,5% та 92,5% відповідно), придбання активів, які були у використанні (більші вкладення у землю – 93,8%), поліпшення, вдосконалення, реконструкцію (серед яких будівлі нежитлові та інженерні споруди 29,7% та 28,9% відповідно), модернізацію, капітальний ремонт (інвестиції у будівлі нежитлові та інженерні споруди 16,3% та 15,8% відповідно). Як бачимо з наведених даних підприємства намагаються інвестувати інтенсивно, збільшуючи при цьому обсяги вкладень.

Загалом інвестиційні вкладення в основний капітал в промислово розвинутих країнах становить близько 32 % від ВВП [14]. Саме досвід розвинених країн свідчить, що постійні відтворювальні процеси на будь-якому рівні стають можливими, при умові забезпечення належного рівня інвестування в ОФ.

ВИСНОВКИ

Виробництво є фундаментальною основою розвитку економіки, оскільки в його процесі виготовляються матеріальні блага і послуги, які забезпечують задоволення людських потреб. Сам процес виробництва обумовлено об'єднання факторів виробництва, одним з яких є капітал. Капітал розглядається в двох аспектах: матеріалізований і фінансовий. В якості матеріалізованого капіталу виділяють засоби праці та предмети праці. У науково-економічних публікаціях, засоби праці ототожнюють з основними засобами, основними фондами і засобами виробництва

В процесі експлуатації ОФ відбувається їх знос, в результаті чого вони втрачають свою споживчу вартість. Тому виникає необхідність ремонту або заміни застарілої техніки на нову. Можливість заміни зношених ОФ на нові, відбувається на підставі амортизаційних відрахувань.

В роботі приділена увага проблемам підвищення ефективності ОФ в будівельній галузі на прикладі ПМКП «Будтехзбут». Зокрема, за нашими розрахунками фондоддача знижується, що може свідчити про неефективне використання ОФ (напр., простої устаткування, недовикористання виробничих потужностей, низький коефіцієнт змінності та ін...)

Наступним показником, що характеризує ефективність використання ОФ є фондоемність. За розрахунками, даний показник має тенденцію до збільшення, що також свідчить про неефективне використання ОФ.

В результаті аналізу показника фондоозброєності для підприємства «Будтехзбут» виявлена позитивна динаміка зменшення даного параметра. Значення показників фондоозброєності в 2017, 2018, 2019 роках. характеризуються як позитивні зміни стану ОФ і, як результат, зменшенням показників фондоозброєності.

Показник частки ОФ в активах підприємства є досить стабільним і в межах встановлених норм, що вказує на позитивні тенденції в розвитку аналізованого підприємства.

Розрахунки коефіцієнта зносу вказують на те, що ОФ у 2017 році вже зносилися на 19%, тобто вони вже перенесли 19% своєї вартості на вартість готової продукції; в 2018 році показник становить 25%, в 2019 році – 33%.

Для визначення якісного складу ОФ підприємства розраховують коефіцієнти оновлення і вибуття. Результати розрахунків показують, що на баланс підприємства надійшли ОФ, частка яких становлять 18% в 2017 р і 1,2% в 2018 р. У 2019 є підстави вважати про визначення коефіцієнта вибуття, оскільки спостерігається зменшення початкової вартості ОФ і виникнення зносу в порівнянні з попередніми роками.

Проведені розрахунки свідчать про те, що тенденцію зміни значення показника рентабельності ОФ виявити складно. Оскільки спостерігається зниження показника в 2018 р на 3,07%, а починаючи з 2019 р показник рентабельності різко зріс на 2,17%.

Таким чином, аналіз показників по ефективному використанню основних фондів ПВКФ «Будтехзбут» в значній мірі залежать від стану ринку, наявності кризових явищ в економіці, і безумовно мають значний вплив на формування прибутку підприємства.

Також нами було проаналізовано амортизаційні відрахування для ПВКП «Будтехзбут» та їх вплив на формування об'єкту оподаткування в 2019 році. В результаті встановлено, що сума амортизації, що включена до складу витрат, призвела до збільшення об'єкту оподаткування на 8964 грн. Проте підприємство має можливості реалізувати виготовлену продукцію у III кварталі, коли обсяг реалізації становив 103% та IV кварталі, коли обсяг реалізації також був вище ніж у II кварталі.

Таким чином, вважаємо, що подальший розвиток економічних процесів виробничих підприємств як на державному, так і на регіональному рівні залежить від інвестиційного забезпечення підприємств. Інвестиції сприяють забезпеченню технічного оновлення ОФ підприємств та підвищенню їх конкурентоздатності на ринку.

Інвестиційні можливості підприємства складається із амортизаційних відрахувань, прибутку, який залишається у розпорядженні фірми після сплати податків та зборів. Таким чином, інвестиційний потенціал підприємства певною мірою залежить від результатів діяльності підприємства, від наявної технологічної бази господарського апарату і систем стратегічного управління процесами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих подат...» Документ 2628-VIII, чинний, поточна редакція — Редакція від 02.04.2020, підстава - 540-IX – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19>
2. Податковий кодекс України. Документ 2755-VI, чинний, поточна редакція — Редакція від 02.04.2020, підстава - 540-IX – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Статистичні дані Державного комітету статистики. «Вартість основних засобів у 2000–2018 роках» - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2007/ibd/voz/voz_u/voz06_u.htm
4. Статистичні дані Державного комітету статистики. «Наявність і стан основних засобів за видами економічної діяльності станом на 2016 рік» - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2013/ibd/nsoz/nsoz16_u.htm
5. Статистичні дані Державного комітету статистики. «Обсяг капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у 2019 році» - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Статистичні дані Державного комітету статистики. «Обсяг капітальних інвестицій за окремими видами активів» - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ibd/kin/kin_r_19/kin_r_19_u.htm
7. Амортизація основних засобів. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/6707>
8. Бедринець М. Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі [Текст] : навч. посіб. / М. Д. Бедринець, А. В. Сурженко. – К. : ЦУЛ, 2016. – 352

- с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDescription?doc_id=648082
9. Бондарчук В.В. Засоби виробництва: економічні поняття та їх місце в бухгалтерському обліку // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2010. - № 3(53) - с.35-36.
 10. Васильців, Т. Г. Економіка малого підприємства [Текст] : навч. посіб. / Т. Г. Васильців, О. І. Іляш, Н. Г. Міценко ; За ред. Т.Г. Васильціва. — К. : Знання, 2013. — 446 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDescription?doc_id=624659
 11. Гетьман, О. О. Економіка підприємства [Текст] : навч. посіб. / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. — 2-е вид. — К. : ЦУЛ, 2010. — 488 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDescription?doc_id=594888
 12. Дегтярьова, І.Б. Економічні та фінансові інструменти забезпечення сталого регіонального розвитку: досвід ЄС [Текст] / І.Б. Дегтярьова, О.І. Мельник, Я.В. Романенко // Механізм регулювання економіки. - 2014. - № 3. - С. 18-27.
 13. Дерев'янку Ю. М. Соціальна та солідарна економіка: Поняття та сутність, досвід та перспективи / Ю. М. Дерев'янку, Л. Г. Мельник, О. В. Кубатко // Mechanism of Economic Regulation. - 2014. - № 3. - С. 89-98. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mre_2014_3_12
 14. Економіка підприємства: підручник/ за заг. ред. д.е.н., проф. Л.Г.Мельника.- Суми Університетська книга, 2012.- 864.
 15. Калініченко, О. В. Економіка підприємства. Практикум [Текст] : навч. посіб. / О. В. Калініченко, О. Д. Плотник. – К. : Кондор, 2012. – 600 с. + Гриф МОН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDescription?doc_id=484442
 16. Karintseva O.I. Economic restructuring in Ukraine in view of destructive effect of enterprises on environment. INTERNATIONAL JOURNAL OF ECOLOGICAL ECONOMICS & STATISTICS 38 (4), 2017. P. 1-11

17. Карінцева О.І., Харченко М.О., Матвєєв П.С. Науково-практичні засади оцінки розвитку інноваційного потенціалу регіонів. Механізм регулювання економіки, #2. 2014. С. 70-78 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_21/OLEKSANDRA_I_KARINTSEVA_MYKOLA_O_KHARCHENKO_PAVLO_S_MATVIEIEV_Scientific_and_Practical_Bases_of_Estimation_of_Innovative_P.pdf
18. Karintseva OI, Shkarupa OV, Shkarupa IS Innovation potential of ecological modernization for green growth of economics: a case study. International Journal of Ecology and Development 31 (1), 2016. P. 73-82 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ceser.in/ceserp/index.php/ijed/article/view/4044>
19. Кубатко, О.В. Еколого–економічні механізми стримування природодеструктивної економічної діяльності / О.В. Кубатко // Ефективна економіка. –2009. – №2 – [Електронний наукове фахове видання]. – Режим доступу. –www.nbuv.gov.ua
20. Мельник, Л.Г. Україна та ЄС: передумови та вектори соціально-економічної інтеграції [Текст]: навч. посіб. / Л.Г. Мельник, І.Б. Дегтярьова, О.В. Кубатко. - Суми: СумДУ, 2012. - 254 с.
21. Melnyk L., Kubatko O. The impact of green-innovations on environmental quality and energy resource consumption / International economic relations and sustainable development: monograph. / Edited by Dr. of Economics, Prof. O. Prokopenko, Ph.D in Economics T. Kurbatova. - Ruda Śląska: Drukarnia i Studio Graficzne Omnidium, 2017. - 272 p
22. Організаційно-економічні механізми стимулювання розвитку відновлювальної енергетики України [Текст]: звіт про НДР (проміжний) / кер. І.М. Сотник. – Суми: СумДУ, 2017. – 110 с.
23. Промышленные революции : учебное пособие / Л. Г. Мельник, А. М. Маценко, И. Б. Дегтярева, А. В. Кубатко. – Сумы : ИТД «Университетская книга», 2017. – 160

24. Швиданенко, Г. О. Управління капіталом підприємства [Текст] : навчальний посібник / Г. О. Швиданенко, Н. В. Шевчук. – К. : Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, 2007. – 440 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDescription?doc_id=506758